

SIMPOZIJ VLOGA DELAVSKEGA ČASOPISJA V AKULTURACIJI
PRISELJENCEV IZ VRST DELAVSKEGA RAZREDA V ATLANTSKIH
EKONOMIJAH V LETIH 1880—1930, V KÖNIGSTEINU,
12.—15. FEBRUARJA 1985

Oddelek za zgodovino Univerze v Bremnu je s pomočjo fundacije »Volkswagenwerk Stiftung« priredil simpozij o vlogi delavskega časopisja v akulturaciji priseljencev iz vrst delavskega razreda v atlantskih ekonomijah v letih 1880—1930. Simpozija se je aktivno, z referatom, udeležilo 27 znanstvenikov, in sicer 3 iz Kanade, 4 iz ZDA, 7 iz ZRN, 2 iz Jugoslavije, 2 iz Nizozemske, po 2 iz Švedske, Velike Britanije in Norveške ter po 1 iz Francije, Češkoslovaške in Italije.

Prvi seji je predsedoval Dirk Hoerder z Univerze v Bremnu. Wolfgang Helbich z Univerze v Bochumu je v svojem referatu obravnaval pisma izseljencev kot vir za priseljenko zgodovino. Pravzaprav je njegov referat predstavljal poročilo o dve leti trajajočem projektu zbiranja in obdelovanja izseljenskih pisem. Referent je s svojimi študenti zbral okrog 4000 pisem nemških priseljencev, ki jih obdeluje po vsebini in pogostnosti določenih izrazov, ki nastopajo v besedilu pisem. Ulrike Sommer, ena od študentk-sodelavk na projektu zbiranja pisem, je obravnavala posebno kategorijo pisem, to je pisma izseljenk. Ugotovila je, da so izseljenke pisale manj kot izseljenci. Prav tako je ugotovila, da se v teh pismih v večji meri najdejo poročila o družinskem življenju kot tudi o problemih, povezanih s kuhanjem in podobnimi opravili. Christiane Hartzig z Univerze v Bremnu je v svojem referatu obravnavala rezultate ljudskih štetij kot vir za zgodovino priseljenstva v ZDA, tudi kot vir študij socialnih razmer med priseljenci. Julijana Puskasz iz madžarske Akademije znanosti je poročala o svojih raziskavah o vaščanih Szamosszeg. Usodo vaščanov te vasi je ugotavljala z anketiranjem izseljencev in njihovih sorodnikov, ki so ostali na Madžarskem.

Na drugi seji, ki ji je predsedoval Rudolph Vecoli, direktor Immigration History Research centra Univerze v Minnesoti, je Sally M. Miller iz Univerze Pacific/Stockton poskušala podati pregled delavskega časopisja ameriških etničnih grup v ZDA. Pri tem pregledu je napravila precej napak, na kar so jo opozorili znanstveniki-raziskovalci posameznih etničnih skupin.

Na tretji seji so obravnavali časopisje vzhodno in jugovzhodno evropskih priseljencev. Ivan Čizmič iz Maticе iseljenika Hrvatske v Zagrebu je v svojem referatu obravnaval hrvatska časopisa Radnik in Radnička straža, ki sta vsak zase predstavljala organ enega dela hrvatskega delavstva v ZDA, pač glede na to, v kateri od dveh delavskih strank, to je v jugoslovanski sekciji Komu-

nistične partije Amerike ali pa v južnoslovanski sekciji socialistične delavske stranke Amerike, so bili organizirani. Diskusije med tema dvema strujama so kazale v prvi vrsti strankarsko pripadnost pripadnikov obeh struj. Julianna Puskasz je v svojem referatu obravnavala razredno diferenciacijo med madžarskimi časopisi v ZDA in kako je ta razredna diferenciacija vplivala na akulturacijo madžarskega delavstva v ZDA. Matjaž Klemenčič je obravnaval glasilo slovenskih delavcev v ZDA Proletarec in njegov vpliv na akulturacijo slovenskega delavstva v ZDA. František Bielik iz Slovaške Maticice v Bratislavi je v svojem referatu obravnaval slovaško časopisje v severni Ameriki.

Na četrti seji so obravnavali časopisje zahodnoevropskih migrantov. Claudius H. Riegler iz Švedske je obravnaval »Den farende svend« časopis skandinavskih delavcev v Nemčiji in Švici, ki je izhajal v letih 1902—1934, kot glasilo podporne organizacije vseh skandinavskih delavcev v Nemčiji in Švici. Jens-Bjerre Danielsen iz Univerze v Aarhusu na Danskem je obravnaval vprašanje etnične indentitete med nacionalizmom in skandinavizmom v skandinavskem priseljenskem tisku v ZDA. Ob teh referatih se je razvila zanimiva razprava o ohranjanju etničnega časopisja prihodnjim rodovom, pri čemer je bilo v ospredju vprašanje, kako spraviti to časopisje na mikrofilme. Ko je M. Klemenčič poročal o zadržanosti jugoslovanskih knjižničarjev do mikrofilmov, češ da so mikrofilmi v nevarnosti, da obledijo in tako govoril o razmišljanjih slovenskih in jugoslovanskih bibliotekarjev o možnostih laminiranja tovrstnega gradiva, je naletel na popolno nerazumevanje.

Na peti seji sta Rudolph Vecoli in Bruno Cartosio iz Univerze v Milanu obravnavala italijansko časopisje v ZDA, pri čemer je Vecoli podrobneje obravnaval nekatere aspekte nedelavskega etničnega časopisja v ZDA in napravil pregled opravljenega dela na tem področju, Cartosio pa se je omejil na poročilo o Il Proletariu. Prireditelj je nato udeležencem pripravil zelo zanimivo večerno diskusijo s sindikalnim voditeljem Industrigewerkschaft Metall o sindikalnem časopisju italijanskih, jugoslovanskih, grških, španskih, turških in portugalskih zdomcev.

Šesta seja je bila posvečena etničnemu časopisju v Kanadi. Donald Avery z Zahodno-ontarijske univerze v Kanadi je obravnaval evropsko priseljensko delavsko časopisje v letih 1900—1930. Gregory S. Kealey z Univerze Memorial University of New Foundland in urednik časopisa Labour/Le Travail, časopisa, ki obravnava zgodovino kanadskega delavskega gibanja, je obravnaval odnos med državo, tujejezičnim časopisjem in kanadskim delavskim revolucionarnim gibanjem v letih od 1917—1920.

Sedma seja je obravnavala izseljevanje posameznih etničnih skupin z Britanskega otočja. Tako je Deian Rhys Hopkin z Univerze v Walesu obravnaval probleme Valižanov in njihovega časopisja v ZDA v obdobju od srede 19. stoletja do druge svetovne vojne. Referat je bil še posebno zanimiv, saj gre pri Valižanih za manjšinsko etnično skupino v okviru Velike Britanije, ki si je šele v zadnjem času pridobila narodnostne pravice. Posebno pozornost je posvetil tudi vprašanju ohranjanja valižanskega etničnega časopisja v ZDA. David Brundage z Univerze v New Yorku je v svojem prispevku obravnaval časopisje Ircev v Coloradu v obdobju od 1880—1900.

Na osmi seji so govorili o migracijah Židov v okviru Evrope in njihovem časopisju. Nancy Green z Univerze École des Hautes Études en Sciences Sociales v Parizu je obravnavala časopis Der Yidisher Arbeter, ki je izhajal v hebrejščini za delavce v Parizu. Dotaknila se je tudi odnosov med židovskimi delavci in njihovimi židovskimi delodajalci v Parizu v obdobju pred prvo svetovno vojno. William J. Fishman z Univerze v Londonu je obravnaval 100 let židovskega časopisja od srede 19. do srede 20. stoletja, pri čemer je posebno pozornost posvetil delavskemu židovskemu časopisju v Evropi.

Zadnja seja je obravnavala probleme žensk v delavskem etničnem časopisju oz. posebne ženske strani v tovrstnem časopisju. Maxine Seller iz države New Yorkske univerze v Buffalu je obravnavala socializem, feminizem in amerikanizacijo na ženskih straneh židovskega dnevnika Naprej. Ugotovljala je netipičnost takoimenovanih ženskih skupin, saj se tudi te niso ukvarjale samo z značilno ženskimi vprašanji, kot npr. vprašanji otrok, kuhanja in podobno, ampak tudi s socialnimi vprašanji. Allen Seager iz Univerze Simona Fraserja v Burnaby (British Columbia) v Kanadi in Varpu Lindstrom-Best z Univerze York v Torontu sta v svojem referatu obravnavala primer izključno ženskega časopisja v Kanadi. Obravnavala sta Toveritar, ki je bil organ finskih delovnih žena v Ameriki v obdobju 1916—1930, in je imel precej veliko naklado. Matjaž Klemenčič je v svojem diskusijskem prispevku opozoril na vlogo žena pomembnih etničnih voditeljev in izhajanju časopisja in na to, da so te žene navadno pisale takoimenovane ženske strani v slovenske časopise. Angela Zaitz v Proletarcu, Ana Gril v Enakopravnosti, prav tako pa so ženske tudi za tako majhne etnične skupine, kot je bila slovenska, izdajale tudi svoje časopise in imele svoje organizacije. Tako na primer Zvezo progresivnih slovenskih žena v ZDA, ki se je organizirala za povsem politične namene (v obrambo Adamiča in njegove knjige Rojakova vrnitev) in Slovenska ženska zveza, ki je bila organizacija Slovenk, ki so bile idejno povezane s katoliško cerkvijo in je bila v bistvu podporna organizacija. S strani časopisa, ki je bil glasilo te organizacije, to je Zora (Dawn), pa lahko preberemo precej stvari, ki so zanimive tudi za delavsko ženo v ZDA v tem času.

Simpozij o vlogi delavskega časopisja v akulturaciji priseljencev iz vrst delavskega razreda v atlantskih ekonomijah je dal zelo dober pregled stanja raziskav na področju etničnega delavskega časopisja delavcev migrantov v obravnavanem obdobju. Udeleženci smo se seznanili s stanjem tega časopisja v fizičnem smislu danes, kot tudi z idejnimi tokovi, ki so bili značilni za to časopisje.

Matjaž Klemenčič